

Насамперед якісна освіта, її ресурсне забезпечення, мотивований учитель і викладач, зацікавлений здобувач, а в майбутньому успішний член суспільства зі сформованим світосприйманням, особистісними й національними цінностями, здатні подолати бідність, упливати на розвиток культури, економіки, розбудову суспільства, формувати цінності здорового способу життя тощо. Проте в переліку важливих складників і водночас пріоритетів розвитку держави освіта посідає, на жаль, 4 місце. «У боротьбі з бідністю освіта є потужним інструментом, що впливає і на перспективи працевлаштування, і на заробіток. Світові дані свідчать про те, що кращий рівень освіти підвищує імовірність працевлаштування та дає змогу отримувати вищий дохід. Також більш освічені родини менш схильні до бідності. Раніше уряди та різні організації більше інвестували в початкову освіту, оскільки вважалося, що такі вкладення дають найбільшу віддачу. Однак нові дані ставлять це під сумнів. У деяких країнах інвестиції в середню та вищу освіту можуть принести більшу віддачу. Адже з розвитком економіки зростає попит на висококваліфікованих працівників, що підвищує значення вищої освіти. Це створює необхідність для освітніх систем адаптуватися і надавати пріоритет вищим рівням освіти.» [1]

Мовна освіта, зосібна вивчення української мови з використанням якісного текстового матеріалу української художньої літератури й публіцистики, в умовах глобальних змін, євроінтеграційних і націєзберігальних процесів на тлі стратегії сталого розвитку має нарешті стати домінуючим засобом формування особистості здобувача закладу загальної середньої та вищої освіти, його свідомості, мовного чуття, емоційних і комунікативних компетентностей, від яких залежить його успішність, затребуваність у тій чи тій галузі. Не сприймаймо мову лише як засіб спілкування! Вона захищає нас і береже нам Україну! Вивчення чужоземних мов, звісно ж, важливе. Із ними пізнаємо світ, де ми цікаві й поважані, бо маємо своє національне й державне обличчя, яке формує передовсім українська мова. Легковажити з національно значущими й стратегічно важливими дисциплінами «Українська мова» та «Українська література», об'єднувати їх, зменшувати кількість годин, інтегрувати із зарубіжною літературою означає позбавляти наступні покоління безпечного майбутнього й можливості користуватися духовним бронезишетом.

Література:

1. Бідні, бо неосвічені, чи неосвічені, бо бідні: як пов'язані рівні освіти та бідності країни? [Електронний ресурс]. URL: https://znayshov.com/News/Details/bidni_bo_neosvicheni_chy_neosvicheni_bo_bidni_Yak_pov_iazani_rivni_osvity_ta_bidnosti_krainy
2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

6. Зменшення нерівності в освіті: багатовимірний аналіз та шляхи подолання.

ЦИФРОВА НЕРІВНІСТЬ В ОСВІТІ: АНАЛІЗ ВПЛИВУ ТА СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ В КОНТЕКСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Дрозд Л.В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
larusa.drozd@gmail.com*

Перехід до дистанційного навчання, спричинений пандемією COVID-19, набув нового виміру в контексті воєнного стану. Особливо гостро ці виклики постали перед особами з порушеннями психофізичного розвитку, для яких доступ до якісної освіти є критично важливим фактором соціальної інтеграції та особистісного розвитку.

Цифрова нерівність у контексті особливих освітніх потреб є багатогранною проблемою, яка охоплює різні аспекти взаємодії людини з цифровими технологіями. Перш за все, вона проявляється у фізичному доступі до необхідного обладнання та інтернету, включаючи адаптивні технології для осіб з різними видами інвалідності. Однак сам по собі доступ не гарантує подолання нерівності, адже важливу роль відіграють цифрові навички та вміння ефективно використовувати технології для навчання[1].

Якість використання цифрових ресурсів також є суттєвим виміром нерівності, оскільки вона визначає, наскільки ефективно людина може застосовувати доступні їй технології для освіти, творчості та самовираження. Соціальна підтримка з боку вчителів, технічних спеціалістів та батьків є важливою для подолання труднощів та розвитку впевненості у користуванні цифровими інструментами.

Законодавче регулювання та наявність політик щодо цифрової інклюзії в освіті створюють необхідну основу для системного подолання цифрової нерівності. Стандарти доступності для освітніх цифрових ресурсів та програми підтримки цифрової грамотності для вразливих груп є важливими інструментами у цьому процесі[4].

Всі ці виміри цифрової нерівності тісно взаємопов'язані та впливають один на одного, створюючи складну систему взаємодій. Подолання цифрової нерівності в контексті особливих освітніх потреб вимагає комплексного підходу, який враховує всі ці аспекти та спрямований на створення інклюзивного цифрового освітнього середовища, де кожен має рівні можливості для навчання та розвитку. Перехід на дистанційне навчання, який часто стає необхідним заходом безпеки в умовах війни, створює додаткові виклики для осіб з порушеннями розвитку, особливо якщо вони потребують спеціалізованого обладнання або безпосереднього фізичного супроводу педагога[1].

Економічні труднощі, спричинені війною, можуть обмежити можливості сімей інвестувати в освіту та реабілітацію дітей з особливими потребами, що може призвести до довготривалих негативних наслідків для їхнього розвитку та соціальної інтеграції. Водночас, війна може посилити соціальну ізоляцію осіб з порушеннями психофізичного розвитку, оскільки в умовах кризи суспільство може приділяти менше уваги питанням інклюзії та забезпечення рівних можливостей.

Незважаючи на ці виклики, варто зазначити, що кризові ситуації також можуть стимулювати розвиток нових форм підтримки та інноваційних підходів до навчання осіб з особливими освітніми потребами. Зокрема, може зрости роль онлайн-ресурсів та дистанційних форм навчання, адаптованих для різних типів порушень, а також посилитися міжнародна співпраця у сфері інклюзивної освіти. Проте, для мінімізації негативного впливу війни на освітній процес осіб з порушеннями психофізичного розвитку необхідні комплексні та скоординовані зусилля держави, освітніх установ, громадських організацій та міжнародної спільноти[3].

У контексті подолання цифрової нерівності в освіті, особливо для осіб з порушеннями психофізичного розвитку в умовах дистанційного навчання під час війни, ключову роль відіграють інноваційні технологічні рішення. Центральне місце займають адаптивні навчальні платформи, які враховують індивідуальні потреби кожного учня, інтегруючи інструменти для різних типів порушень, такі як підтримка шрифту Брайля чи синтез мовлення. Ці платформи доповнюються спеціалізованими мобільними додатками, оптимізованими для роботи на смартфонах та планшетах, що забезпечують доступ до навчальних матеріалів навіть в умовах обмеженого інтернет-зв'язку[2].

В умовах війни особливого значення набувають системи раннього попередження, інтегровані з мобільними додатками для швидкого інформування про потенційну небезпеку. Паралельно розробляються технології для підтримки психічного здоров'я, включаючи додатки для медитації та управління стресом, а також використання VR-технологій для проведення віртуальних терапевтичних сесій[3].

Всі ці технологічні рішення в комплексі створюють потужну екосистему для подолання цифрової нерівності та забезпечення якісної освіти для осіб з особливими потребами в складних умовах. Однак їх ефективне впровадження вимагає системного підходу, що включає постійне навчання викладачів, надання технічної підтримки, а також безперервний моніторинг і вдосконалення систем відповідно до змінних потреб користувачів та викликів зовнішнього середовища. Таким чином, технологічні інновації стають не просто інструментом, а каталізатором соціальних змін, що сприяють інклюзії та рівності в освіті навіть у найскладніших обставинах. Інтелектуальні системи підтримки, що базуються на штучному інтелекті, дозволяють персоналізувати навчальний процес та проводити адаптивне тестування. Для забезпечення безпечної комунікації впроваджуються захищені відеоконференції та закриті освітні соціальні мережі, що створюють безпечне середовище для взаємодії учнів та викладачів[2].

Стратегії подолання цифрової нерівності в освіті для осіб з порушеннями розвитку в контексті дистанційного навчання мають бути комплексними та багатовекторними. Першочергово необхідно забезпечити доступність технічних засобів та інтернет-зв'язку для всіх учнів, незалежно від їх місця проживання чи соціально-економічного статусу. Це може включати державні програми з надання комп'ютерів, планшетів або смартфонів у тимчасове користування, а також забезпечення доступу до високошвидкісного інтернету через створення громадських Wi-Fi зон або надання мобільних інтернет-пакетів. Паралельно слід розвивати адаптивні освітні платформи, які враховують різні типи порушень розвитку та пропонують персоналізовані навчальні траєкторії. Важливим аспектом є також підвищення цифрової грамотності як учнів, так і їхніх батьків та опікунів, що може бути реалізовано через онлайн-курси та вебінари з основ роботи з цифровими інструментами та безпеки в інтернеті[1].

Другий напрямок стратегій має фокусуватися на розвитку спеціалізованого контенту та методик викладання. Це передбачає створення мультимодального навчального матеріалу, який може бути сприйнятий учнями з різними особливостями розвитку – від відеоуроків з субтитрами та сурдоперекладом до інтерактивних завдань, адаптованих для роботи з програмами екранного доступу. Необхідно також інвестувати в розробку та впровадження асистивних технологій, таких як програми розпізнавання мовлення, екранні лупи, альтернативні пристрої введення інформації. Важливим елементом є постійне підвищення кваліфікації педагогів щодо використання цифрових інструментів та методик дистанційного навчання осіб з особливими освітніми потребами. Крім того, слід розвивати системи онлайн-підтримки та консультування, які дозволять оперативно вирішувати технічні та методичні питання, що виникають у процесі навчання. Реалізація цих стратегій потребує тісної співпраці між освітніми установами, IT-компаніями, громадськими організаціями та державними структурами для створення інклюзивного цифрового освітнього середовища, яке забезпечить рівні можливості для всіх учнів, незалежно від їхніх особливостей розвитку[1].

Як показує дослідження, цифрова нерівність в освіті осіб з порушеннями психофізичного розвитку в умовах війни є комплексною проблемою, яка вимагає системного підходу до її вирішення. Подолання цієї нерівності є критично важливим для забезпечення права на освіту та соціальну інклюзію цієї вразливої групи учнів. Запропоновані стратегії та інноваційні підходи мають потенціал не лише для подолання поточних викликів, але й для створення більш гнучкої, інклюзивної та стійкої системи освіти в майбутньому. Ключовими факторами успіху є міжсекторальна співпраця, інвестиції в технологічну інфраструктуру та розвиток цифрових компетенцій всіх учасників освітнього процесу.

Досвід України у забезпеченні інклюзивної освіти в умовах війни може стати цінним ресурсом для міжнародної спільноти у розробці стратегій освіти в кризових ситуаціях. Водночас, це вимагає постійного моніторингу, оцінки ефективності

впроваджуваних заходів та готовності до адаптації відповідно до мінливих умов та потреб учнів.

Література:

1. Заєркова, Н. В. (2022). Інклюзивне навчання в умовах дистанційної освіти: виклики та перспективи. Інформаційні технології і засоби навчання, 88(2), 175-191.
2. Засенко, В. В., & Прохоренко, Л. І. (2020). Компенсаторна спрямованість корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах дистанційної освіти. Особлива дитина: навчання і виховання, 2(94), 4-13.
3. Колупаєва, А. А., & Таранченко, О. М. (2021). Інклюзивна освіта: від основ до практики. Київ: АТОПОЛ ГРУП.
4. Шевченко, В. М., & Ковальчук, О. М. (2023). Особливості дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану. Інформаційні технології і засоби навчання, 93(1), 174-187. <https://doi.org/10.33407/itlt.v93i1.5542>

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗА НАВЧАЛЬНИМИ ПРОГРАМАМИ З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО ТА ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОГО НАПРЯМІВ

Копилець Є. В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
poltour75@gmail.com*

Упродовж тривалого часу у низці країн Центральної та Східної Європи та Центральної Азії впроваджувався навчально-методичний комплекс «Зелений пакет» – потужний ресурс освіти для сталого розвитку, в якому акумульовано світовий досвід формування свідомої екологічної мотивації та відповідної поведінки молодого покоління. В Україні були методично інструментовані різні варіанти реалізації потенціалу цього комплексу: використання його матеріалів у процесі вивчення низки шкільних предметів або ж у рамках окремого курсу за вибором. Було запропоновано також системне використання матеріалів «Зеленого пакета» під час тижня екології у дитячому таборі (Ю. В. Солобай) [6, с. 103–111].

Нашу увагу привернули можливості застосування комплексу у закладах позашкільної освіти. Розробка навчальних програм на основі «Зеленого пакета», спрямованих на вихованців закладів позашкільної освіти (ЗПО), дає змогу істотно збільшити час на опрацювання матеріалів комплексу: якщо програма шкільного курсу за вибором розрахована на 35 год., то для гуртків основного рівня ЗПО, відповідно до Типових навчальних планів, відводиться від 144 до 324 годин на рік.

Не менш важливим є те, що особливості діяльності ЗПО дають можливість ширше залучити до навчально-виховного процесу краєзнавчий матеріал у контексті змісту «Зеленого пакета» та значно посилити практичну спрямованість занять. Таким чином оптимізується формування досвіду екологічно доцільної взаємодії вихованців із місцевою природою, що вкрай важливо для реалізації виховного потенціалу навчально-методичного комплексу.

Вищезазначене спонукало до розробки методичного підґрунтя [5; 7] та створення нами спільно з завідувачем лабораторії екологічного виховання Інституту проблем виховання НАПН України, кандидатом педагогічних наук, старшим науковим співробітником Н. А. Пустовіт навчальної програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку «Людина і довкілля», яка базується на матеріалах навчально-методичного комплексу «Зелений пакет» [2]. Програма основного рівня розрахована на 144 год. (4 год. на тиждень) упродовж одного року навчання та спрямована на вихованців 13–15 років.